

Pelgrimages naar het Land van de Bijbel

Pelgrimeren in het voetspoor van Jezus?

Het is inmiddels traditie geworden. Elk jaar reizen rond Pasen tienduizenden christenen uit de hele wereld naar Israël. Johan Snoek, die er jarenlang woonde, vraagt zich af wat deze pelgrims in Israël kunnen vinden. Deel 1 van een tweeluik.

Pelgrims willen door een bezoek aan Israël hun geloof verdiepen. Foto SXC Rich Goatly

Sinds 1940 tot op de dag van vandaag voel ik me betrokken bij het wel en wee van het Joodse volk. Van 1958 tot 1969 woonden mijn gezin en ik in Tiberias waar ik predikant was van de Schotse kerk aldaar. Van 1970 tot 1975 was ik staf lid van de Wereldraad van Kerken te Genève en verantwoordelijk voor de relatie van de Kerken met het Joodse volk.

Liever dan over 'heilige plaatsen' spreek ik van 'Bijbelse plaatsen', me daarmee de discussie besparend of plaatsen wel heilig kunnen zijn en wat dat dan inhoudt.

Pelgrims zijn er in de loop der eeuwen altijd geweest. Toen wij in Tiberias woonden, nam de stroom enorm toe. Menig pelgrim begint de reis met hooggespannen verwachtingen. Men hoopt een soort 'historische sensatie' te beleven, alsof de werkelijkheid van Jezus dichterbij komt wanneer men daar is waar hij eens rondwandelde.

We dienen evenwel te beseffen dat er vroeger al veel gedaan is voor de bevordering van pelgrimages en daarbij wel eens op fantasierijke wijze is omgesprongen met de geografische ligging van Bijbelse plaatsen. Zo

ligt bij voorbeeld het vermeende Kana in Galilea (van de bruiloft) een eind opzij van de grote weg, niet gemakkelijk toegankelijk voor pelgrims. Daarom heeft men gekozen voor een dorpje aan de weg van Nazareth naar Tiberias. Daar kom je toch langs

van Toerisme in samenwerking met het Joods Nationaal Fonds en het krijgt, zo beweert het bericht, 'de enthousiaste steun van plaatselijke christelijke leiders, wier kudde afhankelijk is van de toeristenindustrie'.

De plannen van het ministerie van Toerisme in samenwerking met het Joods Nationaal Fonds en het krijgt, zo beweert het bericht, 'de enthousiaste steun van plaatselijke christelijke leiders, wier kudde afhankelijk is van de toeristenindustrie'.

Voetstappen

Onlangs las ik dat Israël bezig is een *Gospel Trail* in te richten zodat de pelgrim bijna letterlijk in Jezus' voetstappen kan wandelen. Het pad begint in Zuid-Nazareth en zal dwars door de bergen van Galilea leiden naar de oever van het meer. Het plan wordt ontwikkeld door het ministerie

van Toerisme in samenwerking met het Joods Nationaal Fonds en het krijgt, zo beweert het bericht, 'de enthousiaste steun van plaatselijke christelijke leiders, wier kudde afhankelijk is van de toeristenindustrie'.

De plannen van het ministerie

"Met geen van beiden".

Het reisprogramma bestond uit het bezoeken van Bijbelse plaatsen maar zonder ontmoetingen met de daar nu levende twee volken die met elkaar in een verscheurend conflict verwickeld zijn. De situatie van nu liet

Veel gidsen weten dat rond tal van heilige plaatsen de stellige zinsnede 'hier is het echt gebeurd' niet zonder problemen is

men eenvoudig aan zich voorbij gaan. Volgens mij een gemiste kans. Zit je met een dergelijke houding nog wel op het spoor van Jezus?

men eenvoudig aan zich voorbij gaan. Volgens mij een gemiste kans. Zit je met een dergelijke houding nog wel op het spoor van Jezus?

Luchtfietserij

De pelgrim heeft ongetwijfeld een bijbeltje in zijn koffer. Daaruit wordt straks ter plekke een relevant gedeelte gelezen, vaak uit de evangeliën.

Daarbij moeten we wel bedenken: Jezus gebruikte een andere Bijbel dan wij. Uiteraard bestond het Nieuwe Testament toen nog niet. Jezus putte uit het Oude Testament, door hemzelf Mozes

Pelgrimage

en de Profeten genoemd. Tegenwoordig gebruikt men vaak de Joodse benaming: Tenach, een afkorting van Torah (wet, richtwijzer), Profeten en Geschriften.

Vroeger heeft men wel gedacht dat je Tenach diende te lezen door de bril van het NT. Mijns inziens is het juist andersom: bij het lezen van het NT dient de Tenach mee te klinken want Jezus was een Jood en de apostelen staan op de schouders van de profeten. Het Nieuwe Testament lezen zonder dat Tenach meeklinkt, wordt al snel luchtflitserie.

Je bent bijvoorbeeld op de plek waar Jezus volgens de traditie de Bergrede heeft uitgesproken. Je leest: 'Zalig zij die honger en dorsten naar gerechtigheid want zij zullen verzadigd worden' (Mat. 5:6). Voor de betekenis van gerechtigheid adviseer ik te rade te gaan bij de Profeten. Neem Jesaja: 'En de vrucht van gerechtigheid zal vrede zijn, de uitwerking der gerechtigheid rust en veiligheid tot in eeuwigheid'.

Als grondwet van het Koninkrijk geldt het gebod om God lief te hebben boven alles (Deut. 6:5) en het tweede, daaraan gelijk: 'Ge zult uw naaste liefhebben

als uzelf' (Lev. 19:18). Jezus heeft dat gebod niet zelf bedacht; hij putte uit de Tora. Bekend is zijn actualisering ervan in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan. Het verhaal eindigt met de opdracht: 'Ga heen, doe gij evenzo'.

Die opdracht heeft de eeuwen door mensen geïnspireerd. Dit gebod snijdt alle wij-zij denken bij de wortel af. Abel Herzberg had gelijk met zijn uitspraak: 'Uitverkoren betekent, als je een religieus mens bent, dat de tranen van een Arabische moeder voor God precies zo zwaar wegen als de tranen van een Joodse moeder. Dat is jodendom.'

Stem

Jezus van Nazareth was tot het diepste van zijn ziel betrokken bij de medemens in nood, met name bij hen voor wie anderen hun neus op haalden. Hij keek om naar de ellendigen en hij werd een stem voor wie geen stem hadden.

Hij voerde vinnige theologische gesprekken met schriftgeleerden, pastorale gesprekken met zieken, met Zacheüs de tollenaar en een overspelige vrouw. Hij had zelfs ontmoetingen met niet-Joden zoals de Syro-Fenici-

sche vrouw, de Romeinse hoofdman en de Samaritaanse vrouw. Jezus' discipelen zijn bij die ontmoetingen geweest. Later zijn de verhalen erover opgeschreven, ze zijn als een kostbare schat door de gemeente bewaard, en doorgegeven van generatie op generatie.

Het zou vreemd zijn om in Israël het spoor van de bijbelse plaatsen te volgen en daarbij Jezus' voorbeeld en opdracht om aandacht te hebben voor mensen in nood naast ons neer te leggen. Daarom pleit ik ervoor, in het programma van de pelgrimage ruimte te scheppen voor de mensen die nu in het land wonen en die nu in nood zijn. Dat zijn zowel Joden als Palestijnen.

Johan Snoek

Debat

Brinkman

20 maart 2012, een dag om in de politiek niet snel te vergeten. Niet vaak gebeurt het dat een Tweede Kamerlid zich onttrekt aan de fractie-discipline en onafhankelijk verder gaat.

Kamerlid Hero Brinkman was het zat, zijn partij democratiseert zich onvoldoende en sluit doelbewust bevolkingsgroepen uit. In een partij die een heldere koers vaart en waar discussies niet worden gemedend, zal een dergelijk voorval zich niet snel voordoen.

Toch kent Brinkman verschillende voorgangers. De VVD slaagde er niet in Geert Wilders en Rita Verdonk bij de partij te houden. De partij was inhoudelijk de weg kwijt en probeerde toch de fractie bij elkaar te houden. Wilders had uit ervaring kunnen weten dat dit ook in zijn veel minder democratische partij kon gebeuren.

Toch werd elk voorstel tot democratisering en het oprichten van een jongerenorganisatie verworpen. Voor een kabinet met maar 52 zetels is het een klap in het gezicht. Eén van de zetels waar het kabinet een meerderheid door kreeg, is nu een onzekere factor geworden.

Voor dit kabinet is het echter niet de eerste keer dat de verhoudingen op scherp staan. Al meerdere malen hebben de christendemocraten en de liberalen een andere meerderheid moeten vinden dan de gebruikelijke. Partijen als GroenLinks, D66, ChristenUnie en de Partij van de Arbeid hebben op veel essentiële punten steun verleend. Daar moest dan wel politiek voor betaald worden. Ook hebben de zogenoemde dissidenten in de CDA-fractie voor veel opschudding gezorgd, ook zij konden immers een meerderheid tegenhouden.

Tijdens het debat over de weigerambtenaren heeft menig VVD-Kamerlid met pijn in het hart met het CDA meegestemd. Het plakbandkabinet, zoals Pechtold het sarcastisch noemt, lijkt bijna aan het einde van het rolletje te zijn. Toch krijgt het kabinet het steeds weer voor elkaar vertrou-

wen te winnen en meerderheden te smeden om zo het kabinetsprogramma uit te voeren.

De discussie over Kamerleden laait echter steeds meer op. Zijn Kamerleden individueel verkozen of moeten ze precies handelen zoals de fractie dit wil? Moeten dissidenten de kamer gewoon verlaten, of mogen ze hun eigen mening hebben en altijd in de kamer blijven?

Kamerleden zijn niets meer dan volksvertegenwoordigers. Naast het feit dat de parlementariërs lid zijn van een partij vertegenwoordigen ze vaak een grote groep mensen. Op CDA-Kamerleden als Ferrier (1.269 voorkeursstemmen) en Koppejan (3.604 voorkeursstemmen) heeft men tijdens de verkiezingen niet veel gestemd. Ze vertegenwoordigen echter wel een substantieel deel van de links georiënteerde CDA-achterban.

Hero Brinkman heeft met 18.865 voorkeursstemmen een bepaald electoraat achter zich weten te krijgen. Een substantieel deel van het electoraat zal zich dus vertegenwoordigd voelen door dit Kamerlid. In de PVV, waar discussie juist niet gebruikelijk is, had Brinkman hier nooit uiting aan kunnen geven.

Hoe gaat de huidige politieke situatie het kabinetsbeleid beïnvloeden? Een substantieel deel van de oppositie ziet het liefst nieuwe verkiezingen. Mark Rutte reageerde zeer ontspannen. Geert Wilders reageerde met treurnis, maar realistisch.

Opvallend is dat juist de fractievoorzitters van de confessionele partijen zich zeer genuanceerd opstelden. Kees van der Staaij zegt dat er staatsrechtelijk gezien niets is veranderd aan de situatie maar dat het kabinet wel meer op scherp staat. Arie Slob staat open voor gesprekken over beleid. Sybrand van Haersma Buma geeft aan dat er geen gevaar is maar dat er wel goed gepraat moet worden over de situatie.

De meerderheid in de kamer ziet dus graag dat dit kabinet doorgaat. En mochten er uit het CDA huis geen goede resultaten komen, dan zullen deze paasdagen uitermate geschikt zijn voor nieuw leven. Zalig Pasen!

Dennis Chafiâ

Dennis Chafiâ is Dagelijks Bestuurslid Communicatie van het CDJA

Het vertrek van Hero Brinkman leverde een spoeddebat op. Foto ANP Roel Rozenburg

Pelgrimages naar het land van de Bijbel (2)

Jezus volgen is omzien naar mensen in nood

Het is inmiddels traditie geworden. Elk jaar reizen rond Pasen tienduizenden christenen uit de hele wereld naar Israël. Johan Snoek, die er jarenlang woonde, vraagt zich af wat deze pelgrims in Israël kunnen vinden. Deel 2 van een tweeluik.

Mijn generatie draagt de herinnering aan en de beelden van de verschrikkingen met zich mee van Auschwitz. De Joden werden ten dode toe vervolgd. De bewering dat de kerken toen gezwegen hebben, is aantoonbaar onjuist. Zij hebben onder de Duitse bezetting publiekelijk geprotesteerd tegen het onrecht de Joden aangedaan en partij voor hen gekozen, ook toen daar een prijs voor moest worden betaald. Wel is er eeuwenlang een taai antisemitisme geweest, ook in christelijke kring. Mede daardoor kon de massamoord plaatsvinden. Ook heeft tijdens de Tweede Wereldoorlog slechts een minderheid van niet-Joden zich daadwerkelijk voor de Joden ingezet.

Daarom mag op het programma van een reis naar Israël een bezoek aan het museum *Lochamei Hagettaoth* (de strijders van het getto) of aan *Yad Vashem* in Jeruzalem niet ontbreken. Het Joodse volk draagt de herinnering aan Auschwitz als een trauma met zich mee, tot op de dag van vandaag. Dat trauma is mijns inziens een factor bij de politiek die de staat Israël voert ten opzichte van de bezette gebieden en de Joodse kolonisten. Een politiek die, zo vrees ik, tot niets goeds zal leiden. Ook daarom is Israël in nood.

Paulus schrijft: 'God blijft hen liefhebben omdat hij de aartsvaders heeft uitgekozen'. Dat betekent overigens volgens Paulus niet, dat het Joodse volk boven alle kritiek verheven is. Zie Romeinen 2 vs. 9-11. De kerkorde van de Protestantse Kerk in Nederland spreekt van 'een onopgeefbare band met het volk (niet: de staat) Israël.' Graag ga ik daarmee akkoord.

Kantelmoment

Vanwege de herinnering aan Auschwitz en die verbondenheid met het Joodse volk was de vreugde groot, ook bij mij, toen in 1948 de staat Israël gesticht werd. Maar met schaamte moet ik erkennen zelf jarenlang niet te hebben gezien wat toen de Palestijnen is aangedaan. Ik keek de andere kant op. Daar is verandering in gekomen dank zij een Palestijn en een Jood.

Zomer 1973 bracht ik als

De stad Haifa kent een gruwelijke geschiedenis. Foto SXC Adi Levy

stafflid van de Wereldraad van Kerken een bezoek aan Israël. Elias Chacour, toen nog pastoor van het dorpje Ibillin, nu Grieks-Katholiek aartsbisshop van Galilea, belde me op. Hij had me indertijd in Tiberias af en toe bezocht. Hij nodigde me uit samen een bezoek te brengen aan zijn geboortedorp Biram in Noord-Galilea.

De bevolking daarvan had het dorp ontruimd, najaar 1948, op verzoek van een Israëlische legercommandant met de schriftelijke verklaring dat men terug zou mogen nadat de te verwachten oorlogshandelingen voorbij zouden zijn. De mensen vertrokken in goed vertrouwen maar van terugkeer bleek geen sprake te zijn. De bewoners van Biram procedeerden en werden door het Hoge Gerechtshof in het gelijk gesteld maar het leger legde de uitspraak naast zich neer en vernietigde het dorp aan de vooravond van kerstmis 1951. Alles ligt in puin behalve het kerkje want het Israëlische leger gaat zorgvuldig om met gebedsplaatsen. Die tocht is voor mij een kantelmoment in mijn leven geworden.

Chacour schreef een boek over de lotgevallen van zijn dorp en hemzelf: *Blood Brothers*. Het is

in het Nederlands gepubliceerd onder de titel *Zonen van Abraham* (Uitg. Barnabas, Heerenveen). Hij beschrijft daarin openhartig wat zijn volk en hem persoonlijk is aangedaan, en tegelijk is het boek als een uitgestoken hand. Biram is slechts een van de honderden dorpen die rondom de stichting van de staat Israël vernietigd zijn, nadat de bevolking vaak op gewelddadige manier verdreven was. Het Israëlische leger heeft gebruik gemaakt van terreur, moord en verkrachting.

Het is de verdienste van de Israëlische historicus Benny Morris, grondig archiefonderzoek te hebben gedaan naar de gebeurtenissen rondom de stichting van Israël. Het resultaat was zijn proefschrift, *The birth of the Palestinian refugee problem, 1947-1949*. We kunnen van stad tot stad (Haifa levert een gruwelijk verhaal op) en van dorp tot dorp nagaan hoe een en ander heeft plaatsgevonden.

Na de stichting van de staat Israël vonden telkens grote ont-eigeningen plaats van Palestijns land, ten behoeve van een kibboets of van nieuwe Joodse emigranten. De nu geplande *Jesus Trail* loopt door een gebied dat in 1948 nog grotendeels Palestijns was. Hoe het komt dat het

handjevol achtergebleven Palestijnse christenen afhankelijk is van 'wat extra inkomsten uit de toeristenindustrie', namelijk omdat ze van hun land beroofd zijn, daar wordt door het ministerie van Toerisme niet over gesproken.

Contacten

Zowel onder de Palestijnen als onder Joden in Israël zijn er die zoeken naar een rechtvaardige oplossing van het conflict: naar gerechtigheid, verzoening en vrede. Het zijn bruggenbouwers. Het is bemoedigend voor hen en verrijkend voor de pelgrims, wanneer het reisprogramma ruimte geeft hen te ontmoeten en naar hun verhaal te luisteren.

De protestantse stichting in Noord-Galilea Nes Ammin informeert reizigers van twee kanten. In Jeruzalem is Meta Floor namens Kerk in Actie van de PKN gestationeerd. Ze is in dienst van de Palestijns-christelijke stichting *Sabeel* (De Weg) en heeft zowel aan Palestijnse als Joodse kant contacten. Zij organiseert ook reizen, samen met Simon Schoon, emeritus hoogleraar Judaïca, die jarenlang predikant van Nes Ammin was.

Mijn vriend die ruim een

jaar geleden de tocht met zijn gemeenteleden maakte en toen noch Joden noch Palestijnen ontmoet had, is dit najaar opnieuw met een groep naar Israël geweest en heeft iets extra's aangebracht: ontmoetingen met zowel Joden als Palestijnen om hun beider verhaal te horen. Zijn groep was enthousiast.

Enige tijd na een pelgrimage pleegt men een reünie te houden. Men kijkt terug op gedeelde ervaringen, ook op de 'historische sensatie' echt op plaatsen te zijn geweest waar Jezus gewandeld heeft, en die belevenis is hem of haar van harte gegund. Het lijkt me nuttig dan met elkaar na te gaan wat het bezoek aan Israël/Palestina en aan Bijbelse plaatsen persoonlijk heeft opgeleverd.

Het zou mooi zijn als het resultaat ook is: een vernieuwd verlangen en de bereidheid om in het spoor van de man uit Nazareth te gaan, hem te blijven volgen in zijn omzien naar mensen in nood.

Johan M. Snoek